

ВИТОКИ КИТАЙСЬКОЇ ГЕРМЕНЕВТИЧНОЇ ТРАДИЦІЇ В ЛІТЕРАТУРІ

Альзахрані Дар'я Олексіївна

аспірант кафедри мов і літератур Далеккого Сходу та Південно-Східної Азії

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

вул. Володимирська, 60, Київ, Україна

У статті розглядаються ранні тенденції до інтерпретації літературних творів у Давньому Китаї, аналізується традиція коментаторської літератури у вигляді окремих філософських трактатів, передмов та післямов до канонічних текстів чи творів інших авторів, особистих листах та навіть замітках на полях тексту. В дослідженні описані концепції адекватного прочитання літературних творів, особливості роз'яснення окремих фрагментів канонічних та історичних текстів, поезії та мистецтва. У дослідженні наведені приклади міркувань давніх китайських філософів, зокрема Мен-цзи та Конфуція з приводу інтерпретації, осмисленого прочитання літератури та адекватного розуміння текстів читачем. У цьому дослідженні зазначені теоретичні поняття, закладені та сформовані китайськими вченими до 6 століття, з приводу аналізу та розуміння літературного тексту. Детально розглянуті коментаторські нотатки до конфуціанського класичного канону «Чотирикнижжя», виконані китайським науковцем 12 століття Чжу Сі, а також оглянуті теоретичні концепції герменевтики, над якими він працював. У статті зазначені три види читачького розуміння тексту, описані Чжу Сі. Також дана стаття містить огляд монографії професора Мін Дун Гу «Китайські теорії читання та письма. Шлях до герменевтики та відкритої поетики», в якій він проводить детальний аналіз теорії та практик розуміння та тлумачення текстів, які мали місце в Давньому Китаї. Оглянуті два глобальних питання, які стали ключовими у дослідженні професора Мін Дун Гу: герменевтична відкритість та створення герменевтичного простору в китайських канонічних текстах. На базі його фундаментальної роботи в статті осмислюється можливість існування відкритої інтерпретації в давньокитайській філософській традиції, а також основи та цілі тлумачення давніх текстів.

Ключові слова: герменевтика, інтерпретація, коментар, розуміння, герменевтична відкритість.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Сучасне літературознавство широко користується здобутками європейської герменевтики у вигляді термінології, концепції та теорій. Ідеї європейських вчених, особливо представників 18-20 століття, часто відображаються в аналізах літературних творів, творчості авторів та цілих літературних епох. Китайська література не є виключенням, і для її аналізу також можуть бути використані категорії західної герменевтики, однак постає питання, чи розробила китайська літературна традиція власні критерії аналізу текстів, і яким чином ця традиція розвивалась в історії китайського літературознавства. Західна герменевтика була представлена китайському науковому товариству не так давно, однак і до цього китайські вчені використовували методи та теорії герменевтики в галузі соціальних та гуманітарних наук. І хоча китайська література є популярною для світової публіки, у великому масштабі здійснюються переклади літературних творів китайських авторів, а критики чекають на вихід чергового роману, і, в цілому, інтерес публіки до літератури Китаю значно збільшився протягом останнього часу, існує певна прірва у вивченні власне китайських теорій інтерпретації, тлумачення та роз'яснення текстів, тому актуальність роботи полягає у необхідності виявлення

суто китайських традицій тлумачення тексту та осмислення їх цінності для сучасного літературознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Китайські давні канонічні тексти досить детально проаналізовані та перекладені на різні мови. Зокрема першими китаїстами, які працювали над текстами «Чотирикнижжя» були О. Л. Леонтьєв (видав перший переклад двох книг «Чотирикнижжя»), М. Я. Бічурін, П. С. Попов (працював над перекладом «Мен-цзи»). Серед сучасників слід зазначити А. І. Кобзєва («Да сюе»), А. Є. Лук'янова («Чжу Юн»), Л. С. Переломова («Лунь юй»), а також В. М. Майорова. У китайській науковій спільноті «Чотирикнижжя» дуже детально вивчене та доповнене коментарями. Важливий здобуток внесли текстолог династії Цин Цуй Дунбі (1740-1816), а також китайські науковці 20 століття зокрема Ян Боцзюнь, Чень Шуда, Мао Цзишуй, Нань Хуайцзін, Се Бін'ін, Чен Жудун, Тан Маньсян, Тао Чжу та багато інших. На Заході над перекладом та тлумаченням канонічних текстів працювали шотландець Джеймс Легт (19 століття), його робота «Китайські класичні тексти з перекладом, критичними та екзегетичними нотатками, вступом та широким алфавітним покажчиком 1983 року ('The Chinese Classics with a translation, critical and exegetical notes, prolegomena, and copious indexes') стала класичною в сходознавстві. Також «Лунь юй» Конфуція був перекладений французькою,

німецькою, корейською та японською мовами в 20 столітті. Серед сучасних науковців герменевтичні та коментаторські традиції, а також природу письмової культури китайців досліджували професор Стенфордського університету Марк Едвард Льюїс («Письмо та повноваження в Давньому Китаї»), професор університету Каліфорнії Санта Круз Крістофер Коннері («Імперія тексту. Письмо та повноваження в давньому імперському Китаї»). Масштабний аналіз герменевтики в китайських канонічних творах виконав професор Дун Мін Гу.

Формулювання мети і завдань статті. Метою даної статті є виявлення витоків герменевтичної традиції в Китаї. Мета має бути досягнута за допомогою таких завдань, як характеристика ранньої коментаторської літератури в Китаї, виявлення категорій, якими керувалися китайські науковці під час аналізу та тлумачення тексту, та дослідження поняття герменевтичної відкритості в літературі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні літературні тенденції, які акцентують увагу на теорії тлумачення тексту (інтерпретації), зазнали свого розквіту в останню чверть 20 століття. Багато теоретиків літератури, літературних критиків і філософів досліджували цей предмет в тій чи іншій мірі. Підвищення інтересу до цієї теми можна назвати «теоретичним поворотом» в літературознавстві, що був викликаний більш детальною увагою наукової спільноти до герменевтики, психоаналізу, лінгвістики, семіотики, масової комунікації та інших галузей. Основна причина такої популярності закладена в глобальному питанні представників різних культур та традицій до тексту протягом усього історичного розвитку: яким чином літературний текст може бути адекватно прочитаний? Всі похідні питання теорії прочитання тексту, які залучають категорії автора, читача, тексту, контексту, значення на інші, ґрунтуються на основному питанні про вірне прочитання тексту.

У західній науковій традиції інтерпретація бере початок ще з канонів давньої Греції, але розкривається якнайповніше у вигляді екзегетики. Після того, як побачили світ твори Фрідріха Шлейєрмахера та Вільгельма Дільтея, герменевтика набуває теоретичної аргументованості та систематичності. Хоча до недавнього часу методологія західної герменевтики не була відома науковій спільноті Китаю, не є вірним стверджувати, що герменевтика не мала місця в китайській історії.

З давніх часів у Китаї була популярною коментаторська література. Вчені досліджували текст, надавали йому роз'яснення, намагалися виявити прихований зміст висловів. У їх роботах «відбувався постійний пошук первісних намірів невідомих авторів. Хоча пошук був спрямований на відкриття первинного смислу, який мав містити оригінальний вірш, це призвело до існування декількох версій інтерпретацій, які вдало розкри-

вають смисл даного вірша крізь призму різних і навіть суперечливих інтерпретацій» [5, с. 3]. Професор Мін Дун Гу (Ming Dong Gu), американський вчений китайського походження, у своїй роботі «Китайські теорії читання та письма. Шлях до герменевтики та відкритої поетики» ('Chinese Theories of Reading and Writing. A Route to Hermeneutics and Open Poetics') наводить перший вірш «Ши-цзіну» (诗经) «Гуанцзіу» (关雎) як приклад множинності інтерпретацій. За його підрахунками існує вісім головних версій інтерпретації цього вірша, а також багато другорядних варіантів тлумачень. На думку пана Мін Дун Гу, «текст зазвичай розглядається як завершений склад слів, що несе в собі інтенцію автора, і задачею читача є розкрити цю інтенцію» [5, с. 8].

У 4 ст. до н.е. виникають перші коментарі до «І-цзіну» (易经), а у 2 ст. до н.е. китайський вчений династії Хань пан Дун Чжуншу (董仲舒) видає роботу під назвою «Рясні роси «Весен та осенив»» (春秋繁露), в якій допрацьовує стислі хроніки давньокитайського царства Лу «Весни та осени» (春秋), а також розмірковує над відносинами між п'ятьма природними елементами та політичним устроєм в країні. У своїх дослідженнях Дун Чжуншу висловлює надзвичайно цінну для даного дослідження думку: «Книга пісень [«Ши-цзіну»] не має незмінної інтерпретації» [5, с. 4]. Це означає, що ідея про можливість декількох варіантів інтерпретації та вірогідність зміни тлумачення тексту почала формуватися в Китаї ще в давні часи.

Не лише Дун Чжуншу, а й інші давні філософи зверталися до поняття вірного розуміння тексту. У своїх трактатах Мен-цзи (孟子) описує явище як авторської інтенції, наміру. Мен-цзи говорить про те, що первинний намір автора твору має бути віднайдений та відтворений шляхом адекватного прочитання тексту. Також філософ розмірковує над реконструкцією оригінального контексту твору, без якого важко віднайти первинну інтенцію автора.

Давні китайські вчені усвідомили розрив між поняттями мови ян (слів) та думки чжи (ідеї) та поступово звернули увагу до адекватного прочитання тексту. Наукові розвідки вчених були представлені у вигляді філософських трактатів, коментарів, передмов та післямов до творів інших авторів, особистих листах та навіть замітках на полях тексту чи окремих літературних творів. Такі особисті додатки до твору були направлені на роз'яснення тексту для більш глибокого розуміння читачами.

Тлумачення змісту та робота над текстом також мали місце у вченнях Конфуція, який упорядковував давні китайські трактати та був основоположником китайської традиції тлумачення «Ши-цзіну». «Якщо з трьохсот віршів треба вибрати одну фразу, щоб підсумувати тему, я б сказав, що немає в цьому недоброго наміру» (诗三百，一言以蔽之，曰：‘思无邪。’) [2, с. 161].

Конфуцій не заперечує ідеї короткого викладення змісту цілого пласту віршів «Ши-цзіну».

Для того щоб повніше осмислити джерела виникнення герменевтики в Китаї слід розглянути особливості канонічних текстів конфуціанства, які протягом тривалого часу закладали основи китайського суспільства та національного менталітету. Під впливом конфуціанства був сформований інститут класичної освіти, а державні іспити, які забезпечували доступ освічених китайців до чиновницьких посад і проводилися з часів династії Суй (隋 – 7 ст.) до кінця правління династії Цін (清 – 20 ст.), обов'язково залучали такі конфуціанські канонічні трактати як «П'ятикнижжя» (五经 – «У-цзі») та «Чотирикнижжя» (四书 – «Си-шу»). Вони становлять собою зібрані та упорядковані давні тексти.

«П'ятикнижжя» є однією з найдавніших літературних пам'яток Китаю, що містить цінні відомості з давньої історії. П'ять трактатів були зібрані та відновлені вченими, які прагнули пристосувати їх до політичного устрою тогочасної епохи, що, як наслідок, призвело до певної обробки оригінальних давніх текстів та додатком коментаря, який пояснював суперечливі та складні для розуміння фрагменти. Науковці також вдавалися до методу інтерполяції (заповнення прогалів у тексті інформацією на власний розсуд). У свою чергу «Чотирикнижжя» було також доповнено коментарями та нотатками. Такі коментарі до класичних конфуціанських трактатів можна вважати відправною точкою інтерпретації в Китаї, оскільки вони містили цінні записи з тлумачення важких частин, прагнули до вірного роз'яснення оригінального наміру тексту. Концептуальне поняття «читання» з'являється в Китаї ще в давні часи, коли виникає потреба тлумачення канонічних та історичних творів.

Робота над роз'ясненням текстів «Чотирикнижжя» досі проводиться сучасними вченими як в Китаї, так і за кордоном. Зокрема так про коментаторську літературу до канонічних текстів у вступі до російського перекладу «Мен-цзи» пише В. М. Майоров: «До початку 20 ст. корпус коментарів до «Мен-цзи» був представлений кількома десятками старовинних і нових праць конфуціанських вчених. Ще більше коментарів, про існування яких відомо з традиційних китайських біографій, було втрачено за більш ніж тисячолітню історію трактату. Примітки до «Мен-цзи» та тлумачення тексту представляють практично весь хронологічний і весь жанровий спектр старовинної китайської коментаторської літератури – від коротких приміток і виправлень попередніх коментарів до анотацій і значних міркувань з приводу висловлювань Мен-цзи» [2, с. 240].

Оскільки коментаторські нотатки з тлумаченням смислу та інтерпретація виникли та розвивалися на терені канонічних текстів, то китайська герменевтична традиція здебільшого мала конфуціанський характер з акцентом на ідеологію

та моральне виховання. Однак в давньому Китаї інтерпретація спочатку не була виділена в окрему концептуальну категорію та не обмірковувалася систематично на відміну від західної сучасної традиції.

До кінця 6 століття китайська традиція вже зосередилася на ідеї герменевтичної відкритості та сформувала основні теоретичні поняття, зокрема уйін (遺音 – протяжний звук), уївей (遺味 – тривалий присмак), сонгзхі (重旨 – буквально, подвійний намір, термін близький до багатозначності), фуї (复义 – буквально, множинне значення, термін близький до полісемії), венвай қузхі (文外曲致 – непрямі конотації поза текстом), буїн зхії (不尽之义 – безкрайне значення, термін близький до необмеженого семіозису) [5, с. 4]. Давні китайські вчені хоча і писали про те, що інтерпретація текстів є відкритою і допускали кілька тлумачень, однак парадоксальним є те, що всі пошуки прихованих змістів, результатом яких стала множинність інтерпретацій, були направлені на віднайдення одного вірного смислу, закладеного автором твору. Так з'являлося поняття 五经正义 (вірне значення п'яти класичних творів), що мало ціллю встановлення єдиного вірного тлумачення канонічних текстів.

Цінним матеріалом для даної статті є наукова робота пана Чжу Сі (朱熹), якому ми завдячуємо упорядкованими коментарями, що увійшли до складу «Чотирикнижжя». Чжу Сі був вченим, філософом, літератором, текстологом і коментатором конфуціанських канонічних творів 12 століття, а також є одним з найвпливовіших представників неоконфуціанства в Китаї, саме завдяки йому це вчення набуло підпорядкованої та систематизованої форми. Чжу Сі широко популяризував освіту та заснував величезну кількість навчальних заходів.

Чжу Сі є упорядником та коментатором конфуціанського класичного канону «Чотирикнижжя», яке включає «Лунь юй» (论语), «Мен-цзи» (孟子), «Да сюе» (大学) та «Чжун'юнь» (中庸). Хоча в нотатках Чжу Сі ще не спостерігається чіткого викладення теорії та методу інтерпретації, він є першим вченим в давньому Китаї, який систематично описав процес адекватного прочитання тексту та вірного розуміння. Для коментарів Чжу Сі мав провести аналіз давніх трактатів, а також відновити їх зміст для своїх сучасників, читачів 12 століття.

Інтерпретаційні ідеї Чжу Сі були направлені на розуміння китайських класичних канонів, а «лі» (礼 – принцип) стає головною метою інтерпретації. Найкращий шлях для осягнення суті «лі» – це читання. На думку Чжу Сі, «лі» – дуже важкий для розуміння концепт, який був зрозумілий лише давнім мудрецам. Їх тлумачення пройшли перевірку часом і саме в них знаходиться істина. Оскільки тлумачення мудреців зафіксовані лише в письмових джерелах, то їх дослідження – єдиний шлях до істини та осягнення смислу «лі».

Чжу Сі виокремив три рівні читацьких цілей розуміння:

- Розуміння смислу тексту
- Розуміння авторського замислу
- Розвиток такого рівня розуміння, яке не

обмежується буквальним розумінням тексту, хоча і бере буквальний смисл за основу. Цей рівень розуміння є найважливішим, оскільки охоплює прихований смисл тексту. Досягнувши такого рівня, читач буде здатним глибше пізнати та духовно розвинути самого себе.

Звернемося до монографії професора Мін Дун Гу «Китайські теорії читання та письма. Шлях до герменевтики та відкритої поетики», що представляє докторську дисертацію професора, яку він захистив на базі Чиказького університету (University of Chicago), вивчаючи китайську літературу та компаративістику. У своїй дисертації професор детально аналізує давні китайські теорії та практики розуміння та тлумачення текстів. Метою його роботи було упорядкування герменевтичних теорій китайського походження в єдину систему та їх синтез. Він прагнув довести, що герменевтичні пошуки в китайському науковому суспільстві виникли задовго до виникнення герменевтики на Заході, а сучасні ідеї герменевтичної відкритості та відкритої поетики були відомі в Китаї задовго до того, коли вони поширилися на царині західної герменевтики. Професор у своїй роботі детально описує роботи давніх китайських мислителів, зокрема Мен-цзи (孟子, 372 до н. е. – 289 до н. е.) та Чжуан-цзи (庄子, 369 до н. е. – 286 до н. е.), чії теорії щодо вірного прочитання тексту напрочуд схожі на ті, які представлені в роботах сучасних літературних теоретиків. Мін Дун Гу проводить детальний аналіз вірогідності існування герменевтичної відкритості (відкритої інтерпретації) на прикладі таких давніх китайських творів як «І-цзін» та «Ши-цзін».

Професор Мін Дун Гу зосереджується дуже детально на понятті герменевтичної відкритості, яке має на увазі можливість існування кількох варіантів інтерпретації тексту. Автор ставить провідне запитання, яке є центральним стрижнем усього його дослідження: «чи є текст замкнутим простором єдності, гармонії та балансом протилежностей, що дозволяє лише незначні та близькі варіації тлумачення, або відкритим простором різних поглядів, голосів, цінностей, ставлень та ідеологій, який заохочує різні та суперечливі інтерпретації?» [5, с. xi]. Під час свого дослідження він наводить аргументи на захист останнього вислову.

Дослідник у своїй роботі оперує такими літературними поняттями як «автор», «читач», «текст», «контекст», «смисл», «намір», «пошук значення» (signification), «семіозис» та іншими. Він проводить компаративне дослідження китайських теорій читання та письма та західних герменевтичних традицій в більш широкому контексті постмодерних теорій. Наукові розвідки пана Мін Дун Гуна стали міжкультурним пошуком,

заснованим на понятті герменевтичної відкритості. У центрі уваги його дослідження постали два глобальних питання: відкритості інтерпретації та створення герменевтичного простору. Одним із завдань дослідження було пояснення, чому будь-який текст є відкритим за своєю природою, і яким чином можна його відкрити.

Слід більш детально зосередитися на понятті герменевтичної відкритості, яку в літературознавстві також називають літературною відкритістю. Це одне з головних естетичних питань у літературних традиціях як Заходу, так і Сходу. «Поняття герменевтичної відкритості описує літературний текст як такий, що не є закритим складом певних слів, і повідомлення якого обмежені та остаточні, а є відкритим герменевтичним простором, створеним за допомогою образних або вербальних знаків, які спроможні створювати необмежені інтерпретації» [5, с. 1]. Герменевтична відкритість має на увазі, що літературний текст не має одної єдино вірної інтерпретації, або обмеженої кількості інтерпретацій.

Літературна відкритість як теоретична концепція була вперше запропонована Умберто Еко в його роботі «Відкритий твір» («Opera aperta») у 1962 р., але в китайській традиції ця ідея існувала ще в давні часи. Професор Мін Дун Гу говорить про те, що ще на етапі раннього розвитку китайської літератури письменники «відчували імпульс до художньої відкритості та обігравали ідею та практику відкритого твору» [5, с. 1].

Висновки та перспективи подальших досліджень. В східній та західній традиціях потреба в адекватному прочитанні тексту виникла з необхідності тлумачити канонічні та релігійні трактати. На Заході розквіт теорій адекватного прочитання тексту відбувається одночасно з розвитком класичної герменевтики у 18 столітті, хоча епізодичні несистематичні запити в цю сферу спостерігаються і раніше. У Китаї ж початок концептуальних досліджень у галузі читання текстів можна віднести до 4 століття до н. е., оскільки з давніх часів в Китаї читання виступало невіддільною частиною культурного життя та освіти. Концептуальне поняття «читання» виникає в давнину, коли китайські мислителі починають тлумачення класичних канонічних та історичних творів, поезії, мистецтва та метафізики. В Китаї відправною точкою для розвитку інтерпретації можна вважати коментаторську літературу до релігійних творів. Такі тексти збиралися у канони, відновлювалися вченими, які прагнули пристосувати їх до політичного устрою тогочасної епохи, що призвело до певної обробки оригінальних давніх текстів та додатком коментаря, який пояснював складні для розуміння фрагменти. Коментатори прагнули до вірного роз'яснення оригінального наміру тексту. Серед китайських коментаторів та упорядників давніх текстів почесне місце належить Чжу Сі. Хоча в його нотатках не спостерігається чіткого викладення теорії та методу інтерпретації, він є першим вченим в давньому Китаї, який систе-

матично описав процес адекватного прочитання тексту та вірного розуміння. Чжу Сі виокремив три рівні читацьких цілей щодо розуміння, а саме розуміння смислу тексту, розуміння авторського замислу та розуміння, яке залучає прихований зміст тексту. Серед сучасних досліджень значущий науковий здобуток у теорії герменевтики Китаю належить професору Мін Дун Гу, наукові розвідки якого стали міжкультурним пошуком, заснованим на понятті герменевтичної відкри-

тості. У центрі уваги його дослідження постали два глобальних питання: відкритості інтерпретації та створення герменевтичного простору в китайських канонічних текстах. Таким чином, поняття відкритості інтерпретації існувало в роботах давніх китайських філософів задовго до появи цієї ідеї в європейській науковій спільноті. **Перспективою для подальших досліджень** є аналіз пізніших за канонічні тексти творів на предмет герменевтичної відкритості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев В.М. Китайская литература. М.: Наука, 1978. 247 с.
2. Конфуцианское «Четверокнижие» («Сы шу»). Пер. с кит. и коммент. А.И. Кобзева, А.Е. Лукьянова, Л.С. Переломова, П.С. Попова. М.: Вост. лит., 2004. 431 с.
3. Умберто Эко. Открытое произведение. Форма и неопределенность в современной поэтике. СПб.: Академический проект, 2004. 384 с.
4. Christopher L. Connery. The Empire of the Text: Writing and Authority in Early Imperial China. Rowman & Littlefield Publishers, 1999. 224 p.
5. Ming Dong Gu. Chinese theories of reading and writing. A route to hermeneutics and open poetics. NY: State University of New York, 2005. 334 p.
6. Mark E. Lewis. Writing and Authority in Early China. NY: State University of New York Press, 1999. 544 p.

REFERENCES

1. Alekseev, V. M. (1978). Kitaiskaya literatura [The Chinese literature]. Moscow: Nauka [in Russian]
2. Konfutsianskoe 'Chetveroknizhie' ('Sy shu') (2004). [Confucian 'Four books' ('Si shu')]. Per. s kит. i comment. Kobzeva A. I., Lukianova A. E., Perelomova L. S., Popova P. S. Moscow: Vost. Lit. [in Russian]
3. Eko, Umberto (2004). Otkrytoe proizvedenie. Forma i neopredelennost v sovremennoi poetike [The open work]. Saint-Petersburg: Akadem. proekt [in Russian]
4. Connery, Christopher L. (1999). [The Empire of the Text: Writing and Authority in Early Imperial China]. Rowman & Littlefield Publishers [in English]
5. Ming Dong Gu (2005). [Chinese theories of reading and writing. A route to hermeneutics and open poetics]. NY: State University of New York [in English]
6. Lewis, Mark E. (1999). [Writing and Authority in Early China]. NY: State University of New York Press [in English]

THE ORIGINS OF CHINESE HERMENEVTIC TRADITION IN LITERATURE

Daria Oleksiivna Alzahrani

*postgraduate student, Department of Far East and Southeast Asia Languages and Literature,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Volodymyrska Str., 60, Kyiv, Ukraine*

This article analyses the early interpretative tendencies in the scientific written work in ancient China. Moreover, the research describes the traditions of literary commentary, especially the pieces represented as separate philosophical treatises, forewords and concluding remarks to the sacral texts or other authors' literary works, personal letters and anecdotal notes to the texts. The study identifies the meaning of adequate reading concept, as well as the guidelines that were followed by the Chinese scholars while clarifying fragments of canonical and historical literature, poetry and art, which were potentially ambiguous and difficult for understanding. There are examples of ancient Chinese philosophers' ideology, including the ideas of Menzi and Confucius regarding the literary interpretation, mindful reading and correct understanding of the texts. The article also presents theoretical concepts developed and used by Chinese scientists in the 6th century to analyse and deeply understand the literary text. This study uses commentary notes of the Confucian 'Four Books' and 'Five Classics' in order to acquire deeper understanding of the commentary literature in China. Zhu Xi's hermeneutic concepts are also considered in this article, as well as three types of reading comprehension that were developed in his theoretical scientific research. Also this study provides general overview of the monograph called 'Chinese Theory of Reading and Writing. The Route to Hermeneutics and Open Poetics' by Chinese-born American literary scholar Ming Dong Gu. In his monograph professor Ming Dong Gu conducted an extremely detailed analysis of literary understanding and interpreting traditions that took place in ancient China. He placed two global problems as the key areas of his study: the concept of hermeneutic openness and the hermeneutic space in Chinese canonical texts. Based on his fundamental research this article studies the possibility of open interpretation in the ancient Chinese philosophical tradition, as well as the nature and targets of commentary literature in China.

Key words: hermeneutics, interpretation, commentary, understanding, hermeneutic openness